

En todo caso, el "Tratadillo de agricultura popular" de Pío Navarro nos da cuenta, en un buen resumen, de las características y consecuencias del proceso desruralizador en una comarca concreta del campo español, lanzando su llamada de alerta ante el deterioro de la agricultura y proponiendo que se busquen soluciones de equilibrio para esta actividad económica, que es también un modo de vida.

Mª Carmen González Ibáñez
Departament d'Antropologia de Tarragona

SONTAG, Susan.
1981 La enfermedad como metáfora. Madrid. Munchnik editor. 2ª edició, 120 pág., 200 ptes.

Poques vegades, invadits per una literatura sociològica o antropològica uniforme i sovint avorrida, podem parlar d'un llibre fascinant, frívol potser per alguns, però infinitament més transcendent que bona part de les transcendències que trobem a les nostres llibreries.

L'autora, de fet, n'és una garantia. Susan Sontag no és una desconeguda en el nostre ambient cultural. Assagista en cara jove, lligada al moviment contracultural i a aquest Andy Warhol que hom no ha sabut mai si existeix realment o és un mite elaborat o somniat per la gauche divine barcelonina dels seixanta, va col·laborar en un text sobre Lévi-Strauss (Hayes i Hayes, 1972), més precisament sobre el Tristos Tropics, aquesta novel·la que no ho és, i malgrat la presència en el llibre de Leach, Turnbull y Maybury-Lewis entre altres el seu article "The Anthropologist as Hero", va titular l'obra i ha esdevingut un títol mític per als que es preocupen del paper social de l'antropòleg.

En aquesta ocasió, Susan Sontag viatja a la capçalera de Margarida Gautier, aquest paradigma de la tisi galopant amb què m'amenaçaven a casa quan em negava a menjar llet, i que fou el paradigma del terror urbà i de la burgesia del segle XIX, però que al mateix temps es convertí en la imatge que calia donar per ser un personatge com cal, en els salons de l'època. En el seu text, elaborat amb una erudició literària important, construeix sense proposar-ho, o proposant-s'ho sense dir-ho, l'objecte d'estudi de l'Antropologia de la Medicina. Per a ella la malaltia es carac-

teritza per una doble dimensió biològica i cultural dins la qual només té valor sociològic la dimensió cultural, la percepció que la societat en fa en un moment històric determinat, i que condiciona els comportaments al voltant d'ella. Agafa com fil conductor del seu assaig, dues grans clàssiques: la tuberculosi i el càncer, encara que fa referència també a la bogeria i a les malalties venèries, en les quals explora a través de les descripcions que en dona la literatura els components metafòrics.

En certa manera, l'autora segueix el camí que obrí Foucault en la seva Histoire de la Folie (1976), encara que amb dimensions diferents. Per Foucault, la seva tasca s'incrvia dins d'uns propòsits de més llargabast, el curt assaig de Susan Sontag és una reflexió, que en podríem dir de circumstàncies motivada, tinc entès, per la seva experiència com a malalta greu. En aquest sentit el seu text reflecta o suggereix, perquè el llibre és també en ell mateix una metàfora, el joc d'ansietats que envolten a una societat incapaç de resoldre la contradicció que suposa la inguaribilitat, tot disposant d'un sistema sanitari que es pretén omnípotent.

En síntesi el llibret de Susan Sontag és probablement una de les lectures més suggerents i recomanables que hi ha, si no s'ha exhaurit una altra vegada, en les llibreries d'aquest país, i si hem perméteu la frivolitat, podria perfectament ésser considerat com el best-seller en ciències socials d'aquest darrer any. Ben pensat, quans llibres en aquest camp es reediten l'any de llur publicació?.

BIBLIOGRAFIA

HAYES y HAYES
1972 Lévi-Strauss: The Anthropologist as Hero. Cambridge (Mass) Institute of Technology.

Josep Mª Comelles
Departament d'Antropologia de Tarragona
Institut Català d'Antropologia